

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

ן

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

האחת עדה ושם השנית צלה : כ ותלד
 עדה את-יבגל הוא הנה אבי ישב אהל
 ומקנה : כא ושם אחיו יובל הנה
 אבי כל-תפש כנור ועוגב : כב וצלה גם-
 הוא ילדה את-תובל קין לשש בל-הרש
 נחשת וברזל ואחות תובל-קין נעמה :
 כג ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמעון
 קולי נשי למך האזנה אמרתי כי איש
 הרגתי לפצעי וילד לחברתי : כד כי
 שבעתים יקסקין ולמך שבעים ושבעה :
 כה וידע אדם עוד את-אשתו ותלד בן
 ונקרא את-שמו שת כי שת-לי אלהים
 זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין :
 כו ולשת נסיהוא ילד-בן ונקרא את-
 שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם יהנה :
 ז א ונה ספר תולדת אדם ביום ברא
 אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו :
 ב זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא
 את

צלה : כ וילדת עדה ית-יבגל הוא הנה
 רבהון דיחבי משכנין ומרי בעיר : כא
 ושום אחוהי יובל הוא הנה רבהון דכל-
 דמענן על-פום נבלא וידעי-ומר פינורא
 ואבובא : כב וצלה אף-היא ילדת ית-
 תובל קין רבהון דכל דינעי-עבדת נחשא
 ופרזקא ואחתיה דתובל-קין נעמה : כג
 ויאמר למך לנשוהי עדה וצלה שמעון קלי
 נשי למך אציתא למימרי לא-גברא קטלית
 דבדיליה אנא סביל הובין לממת וצאף-
 לא-עולימא הבילית דבדיליה ושת-צי-
 זרעי : כד ארי-לשבגה דרין איתליאו
 לקין הלא-ללמך בריה שבעין ושבעא :
 כה וידע אדם עוד ית-איתתיה וילדת בר
 וקרת ית-שמה שם ארי אמרת יחב לי
 יי בר אותכן חלף הבל דקטליה קין : כו
 ולשת אף-הוא איתיליד בר וקרא ית-
 שמה אנוש בכן ביומיהי חלו בגי-אנשא-
 מלצלאה בשמא דיי : א דין ספר תולדת
 אדם ביומא דברא יי אדם בדמות אלהים עבר יתיה : ב דבר ונקבא בראנון וברוך

ששי ה

רשי

יתהון

אמר כלל דברי אנדה בס"ר : (כ) אבי יושב אהל ומקנה . הוא היה הראשון לרועי בהמות במדברות ויושב אהלים חדש כאן
 וחדש כאן בסביל מרעה לאנו וכסבלה הערעה בנוקם זה הולך ומקנה אהלו בנוקם אחר . ועוד דרש אנדה כונה בתים לע"ה כמה דלת
 אחר (יחזקאל ה) סמל הקנאה המקנה וכן אחיו תוסס כנור ועוגב לומר לע"ה : (כב) תובל קין . תובל אומנותו של קין .
 תובל לשון תכלין תובל והתקין אומנותו של קין לעשות כל יצירות לרנחיים : לופיש כל הורש נחשת וברזל . מחדד אומנות נחשת
 וברזל כיון (איוב טז) ילעוש עיניו לו . תורש חימו לשון פועל . חלף לשון פועל כברי שהרי נקוד קין קטן וטעמו לנטה כלומר מחדד
 ונחמסה כל כלי אומנות נחשת וברזל : (כו) נעמה . היא אשתו של נח כב"ר : (כג) שמעון קולי . שהיו כש"ו פורשות עומנו מתמיש
 לפי שהרג את קין ואת תובל קין כנו שהיה למך סומא ותובל קין מוסכו ורחא את קין ונדה לו כמיה ואתר לחייו למסוך נקסת זכרנו וכיון
 שידע שהוא קין וקני הכהקף חלף וספק את כנו מיניס וסיו נשו פורשות ונאמרהו אמיסון : שמעון קולי . לפי שנת לי לתמיש וכי
 איש אור הרגתי לפנעי הוא כהרג וכי את פנעי יומיד סיהא הפנע קרויעל עמי וילד אשר הרגתי לחבורתי כהרג כלומר ע"י חבורתי
 בתמיש והלא שונג את ולא יומיד לא זכר פנעי לא זכר חבורתי : פצעי . נכסת חרס אוחין מקא"דורא כללן לענו : (כד) כי שבעתים יקסק קין .
 קין שהרג מויד כתלה לו עד שבעה דורות אתי שהרגתי שונג לא כל סגן שיאלה לי שטיעיות הרבה : שבעים ושבעה . לשון רכוי
 טעיות

ב ויליבת עקת ית ויכל קין הוא הורה בב בחון דקל יתבי משקנין קוארי בעיר : כא ושום אחותי ויכל
 הוא הורה רב בחון דקל וממנו לזקרא בכוניא ובאבוקא : כב וצלדא אף היא ויליבת ית תובל קין בב לקל אומן
 דיבע בעבירית גחשא ופרקליא ואיתתיה דתובל קין געמא היא הורה יבנת קיניו וזמרין : כג ואמר למך לגשמי
 עדה וצלדא קבילין קולי גשי למך אצימו למימרי אצרום לא וקרא קטלית דנתקטלא תחותיה ואוף לא עלויקא
 תבילית דקגניה יהוקנו ורעי : כד ארום קין דחב ורב בתיוקתא עד שובעא דרין איתליה ליה ולמך בר בריה דלא
 חב דינא הוא דיתלי ליה עד שובעין ושבעא : כה ויבע אדם חוב ית איתתיה לסוף קיאה ותלתין שנין דאיתקטיל
 הקל ויליבת בר וקבת ית שמייה שית ארום אמת ית לי : כו בר איתרו חלף הקל דקטליה קין : כז וקשת אף הוא
 איתליד בר וקבת ית שמייה אגוש הוא דקרא דמימוניה שריאו למטעי ועברו להון טעון ומבניו לטענותהון בשום
 מימרא דין : א דין ספר יחוס תולדת אדם ביומא דקרא יי אדם דקיימא ביי עבדיה : ב דבר ונקבא דראגנו וקרינ
 יתהון

רשי"י

שביעות אחלו כן דרש רבי תנחומא ומדרש בראשית רבה לא הרג לטק כלום ומסיפורי פורשות נמנו נוסקיימון כריס ורביה לבי סגורה
 גורה לכלית ורעו של קין לאחר שבעה דורות אמרו מה לנו יולדת לבטלה למחר המכול כא ושופק את הכל והוא אמר לכן וכי איש הרגתי
 לפעמי וכי איש הרגתי את הכל שמי איש בקומו וילד שמיים שיחא ורעי כלם בחותעון ומה קין סהרג כחלה לו שבעה דורות חמי שלא
 הרגתי לא כ"ש שיתלוי שביעות הרבה וזק"ו של שטות אם לן אין הקס"ה נכסה את חוכו ומקיים את דברו - (כה) וידע אדם וגו' -
 כא לו למך אכל אדם הראשון וקטל על נפשו אחר להס וכי עליכס לדקדק על גזירתו של נוקם אתם עשו נזונותכם והוא יעשה את שלו אמרו
 לו קשט ענין דחלה וכלל פרשת מאשך וכשאלה ושלטים שם נשקנסה ייטה עליך מיד וידע אדם וגומר - והוא עוד ללחש
 שכתוספה לו תלוש על תלוש ככ"ר : (כו) אז הוהל - לכן חולין לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים כשמו של הקס"ה
 לעשותן אלילים ולקריתן אלמות י (א) זה ספר תולדות אדם - והיא ספירת תולדות אדם ומדרש אגדה ית רבי : כיום בראש
 נגומר

באר רחובות דקדוקי רשי"י

מוריעת האיש ולא טן לידה מונע טיך למיער כאיש ילד (ער כאט לאוין דעזרע כאשתו) : (ט) בתבו המדקדקים כאשר יבוא

מכלל יופי

אענה נקראת : (כ) (אבי יושב אהול ומוקנר) - קדמון וכן אבי כל הופש כנור ועוגב כלומר קדמון ומלמד היה לכל הופש כנור ועוגב כמו שהאב קודם לבן : (נמקנה) - ורועה טקנה ומענינו תבין הסרנו - ובפירוש יא יהיה פירוש הוועם כלומר יושב אהל עם מקנר : וכן (שמות ח) ויוסף ריזה במצרים : (כב) (לוטש) - מהדר : (כל תורש נהושת וברול) - יתכן להיותו שם בפלס (אזחל ט"ו) (ואת היותר החרמנו) כלומר מהדר כל אומנות נהשת וברול - (בג) (שמועו קולי) - בא בתוספת נון לברד והסרה הוא : (נשילמך) - כמו (כראשית פ) ור אדם לרא מצא עור כגדו : (הרגרת לפצעו) - עבר במקום עתיד והוא במקום בינוני שהוא כמו אחרון ד"ל אם יפצעני איש חירני דורג אותו : (לפצעו) - הלמד במקום בית - ובפירוש ופצע שהוא מכה שמוציא דם וזר לאיש שלא ימות בהבורה ברוב שהיא מכה שאינה מוציאה דם לפיכך זכר דהבורה בירד שימורת בהבורה פעמים : (כד) (שבעתים שבעים ושבעה) - בא המספר על דרך גזמא להרבות

ונמנא גם כן במדרש והוא כיוסין כס' קדמוניות שלמן היה סווח וילא לגוד יד עם כער קטן וכראות הנער את קין אשר היה נחבא בתוך עצי הסדה כדמה לו כחיה ואמר ללמן שימין לחותו כד וכהויות וכאשר הלכו שמה וראו שהיה קין חרה אמו של למך וכהה בקשת על ראש הנער יצאת גם קויהו גמיו פורשת עתמו כאלמן שהיה דולח והוא אומר לכן כאמת כן איש הרגתי לפעמי הוא קין וילד לחכרתי שהיה הנער תוכל קין כמו אכל אם לקין כחלה חטאו עד שבעה דורות עם היותו הרג כחודי חני סברתי כסוגג יתלה עכמי עד שבעים ושבעה :

שיצא ממצורו אחריו בן כי זכר ונקבה בראם והנקבה הפתה אצתו בהסתרת הגחש : (ב) (ויקרא את שם אדם

את־שמים אדם ביום הבראם: ג ויחי אדם
 שלשים ומאת שנה וילד בדרמותו כצלמו
 ונקרא את־שמו שת: ד ויחיו ימי־אדם
 אחרי הולדו את־שת שמנה מאת שנה
 וילד בנים ובנות: ה ויהיו כל־ימי אדם
 אשר־חי תשע מאות שנה ושלושים שנה
 וימת: ס ויחיו־שת חמש שנים ומאת
 שנה וילד את־אנוש: ז ויחיו־שת אחרי
 הולדו את־אנוש שבע שנים ושמונה מאות
 שנה וילד בנים ובנות: ח ויהיו כל־ימי־
 שת שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה
 וימת: ט ויחי אנוש תשעים שנה
 וילד את־קנן: י ויחי אנוש אחרי
 הולדו את־קנן חמש עשרה שנה ושמונה
 מאות שנה וילד בנים ובנות: יא ויהיו
 כל־ימי אנוש חמש שנים ותשע מאות
 שנה וימת: ס יב ויחי קנן שבעים
 שנה וילד את־מהללאל: יג ויחי קנן
 אחרי הולדו את־מהללאל ארבעים שנה
 ושמונה מאות שנה וילד בנים ובנות:
 יד ויהיו כל־ימי קנן עשר שנים ותשע
 מאות שנה וימת: ס טו ויחי מהללאל
 חמש שנים וששים שנה וילד את־ירד:
 טז ויחי מהללאל אחרי הולדו את־ירד
 שלשים שנה ושמונה מאות שנה וילד
 בנים ובנות: יז ויהיו כל־ימי מהללאל
 חמש ותשעים שנה ושמונה מאות שנה
 וימת: ס יח ויחי ירד שתים וששים

שנה

יתהו וקרא נת־שמהוון אדם ביומא
 דאתבריואו: ג ונחיא אדם מאה ותלתין
 שנין ואוליד בדרמותיה דרמי ליה וקרא ית־
 שמה שרת: ד והו יומי־אדם בתר
 דאוליד נת שת תמני מאה שנין ואוליד
 בנין ובנן: ה והו כל־יומי אדם ותתיא
 תשע מאה ותלתין שנין ומית: ו ונחיא־
 שת מאה וחמש שנין ואוליד ית־אנוש:
 ז ונחיא־שרת בתר דאוליד ית־אנוש
 תמני מאה ושבע שנין ואוליד בנין ובנן:
 ח והו כל־יומי שת תשע מאה ותרתיא
 עשרי שנין ומית: ט ונחיא־אנוש תשעין
 שנין ואוליד ית־קנן: י ונחיא־אנוש בתר
 דאוליד ית־קנן תמני מאה וחמש עשרי
 שנין ואוליד בנין ובנן: יא והו כל־יומי
 אנוש תשע מאה וחמש שנין ומית: יב
 ונחיא־קנן שבעין שנין ואוליד ית־מהללאל:
 יג ונחיא־קנן בתר דאוליד ית־מהללאל
 תמני מאה וארבעין שנין ואוליד בנין ובנן:
 יד והו כל יומי קנן תשע מאה ועשרא
 שנין ומית: טו ונחיא מהללאל שיתין
 וחמש שנין ואוליד ית־ירד: טז ונחיא
 מהללאל בתר דאוליד ית־ירד תמני
 מאה ותלתין שנין ואוליד בנין ובנן: יז
 והו כל־יומי מהללאל תמני מאה ותשעין
 וחמש שנין ומית: יח ונחיא ירד מאה
 ושיתין ותרתיא שנין ואוליד ית־חנוך:

יט וחיא

שנה ומאת שנה ויולד את חנוך : יט
ויהי ירד אחרי הולידו ארת חנוך שמגרה
מאות שנה ויולד בנים ובנות : כ ויהיו
כל

יש ויהי ירד בטר דאוליד ית חנוך תמני מאה
שני וואוליד בניו ובנות : כ ויהיו כל יומיו
ירד תשע מאה ושיתין ותרתיין שניו ומית :
כא

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

נתהו ב' שנים מימריה וקרא ית שומהו אדם ביומא דאתבריאר : ג ותיא אדם מאה ותלתין שניו וואוליד ית שת דרמי
לאקוניה ולדמוניה ארום מן קרמת דנא אולידת חות ית קין דלא דמי ליה וחקל אתקטיל על ידי קין וקין איסוד וליא
אתקטיל וקטיליה בספר זחורס אדם ובתר בן אוליד ית דרמי ליה
וקברת ית שמה שרת : ד ונתו יומי אדם בטר דאוליד ית
שרת תמני מאה שניו וואוליד בניו ובנות : ה ונתו כל יומי
אדם דתיא תשע מאה ותלתין שניו ומית : ו ותיא שת
מאה ותמט שניו וואוליד ית אגוש : ז ותיא שת בטר
דאוליד ית אגוש תמני מאה ושבע שניו וואוליד בניו ובנות :

ח ונתו כל יומי שת תשע מאה ותרתי סרי שניו ומית : ט ותיא אגוש תשעין שניו וואוליד ית קין : י
ותיא אגוש בטר דאוליד ית קין תמני מאה ותמיסר שניו וואוליד בניו ובנות : יא ונתו כל יומי אגוש
תשע מאה ותמט שניו ומית : יב ותיא קין שובעין שניו וואוליד ית מתללאל : יג ותיא קין בטר
דאוליד ית מתללאל תמני מאה וארבעין שניו וואוליד בניו ובנות : יד ונתו כל יומי קין תשע מאה ועשר שניו
ומית : טו ותיא מתללאל שמונתים שניו וואוליד ית ירד : טז ותיא מתללאל בטר דאוליד ית ירד
תמני מאה ותלתין שניו וואוליד בניו ובנות : יז ונתו כל יומי מתללאל תמני מאה ותשעין ותמט שניו ומית :
יח ותיא ירד מאה ושמונתים שניו וואוליד ית חנוך : יט ותיא ירד בטר דאוליד ית חנוך תמני מאה
שניו וואוליד בניו ובנות : כ ונתו כל יומי ירד תשע מאה ושמונתים שניו ומית : כא ותיא חנוך
שתין

רש"י

וגומר - מניד שנים שנתא הוליד : (ג) שלשים ומאת שנה - עד כאן פירשין האשה (כ"ד) : (כב) ויהלך חנוך - (כ"ה) נדיק

באר רחובות דקדוקי רש"י

יבוא מלך אוכל כצירי וגם העעס שקורין טראפף לחסה דהיינו אחר כל הסקודות אזכרתי כינוי תואר אוכל (איין עסיר) אבל כאשר
מלת אוכל כסגולת ונס העעס קודם הסגולת אוכל שם דבר הוא אוכל (איין עסין שפיו) וזה שם דהיינו כציר היחוד ליום
השלישי אוכל (פר דען עסיר) תתן אוכל (ווערטונגענין עסין שפיו) וזה שם כרש"י מדכתיב חורש כצירי על משקל
אוכל על כורשין לאו לשון פועל כסגולת הוא (איין האנט וואריק) אלא לשון פועל כצירי הוא (איין האנט ווערקר) וזה שפייס מתחד
חומטת

מכלל יופי

אדם) - נקראו על שם האדמה אשר לוקח משם והמין
נקרא על שמו אדם : (ג) (בעלמו) - אפשר להוזהו כמו
בעלמו בעלם אלהים שהיה נערך אליו ודומה לו בענינו
בחכמתו וכמעלהו :
(ב) (שתים) - לנקבות וימת כאמר ככל אחד
ומשפטו (שנתים) אלא עלה הדורות ויעת

לפי סכלס מתו בשלום ולא ראו כרעת המכול :
אוחו במשקל שנים ונשארה
התיו דגושר דגש קר
כמו בשנתים :
כי כהיות אדם הראשון שלם היצירה וחוקירם כיד המלך
עברתו היה הוא וכינוי והדורות הקרובים אליו כמורס חרש
עירא

בְּרִי-יְמֵי-יָרֵד שְׁתַּיִם וְשָׁשִׁים שָׁנָה וְתִשַׁע
 מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת : ס כֹּה וַיְהִי חֲנוּךְ
 חָמֵשׁ וְשָׁשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת-מִתְוֹשֶׁלַח :
 כֹּה וַיִּתְהַלַּךְ חֲנוּךְ אֶת-הָאֱלֹהִים אַחֲרָיו
 הוֹלִידוֹ אֶת-מִתְוֹשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
 וַיֹּולֵד בְּנִים וּבָנוֹת : כֹּה וַיְהִי כִלְיָמִי חֲנוּךְ
 חָמֵשׁ וְשָׁשִׁים שָׁנָה וְשֹׁלֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה :
 כֹּה וַיִּתְהַלַּךְ חֲנוּךְ אֶת-הָאֱלֹהִים וַאֲיָנֹנוּ
 כִּי-לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים : ס כֹּה וַיְהִי
 מִרְוֹשֶׁלַח שֶׁבַע וְשָׁמֹנִים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה
 וַיֹּולֵד אֶת-לֶמֶךְ : כֹּה וַיְהִי מִתְוֹשֶׁלַח אַחֲרָיו
 הוֹלִידוֹ אֶת-לֶמֶךְ שְׁתַּיִם וְשָׁמֹנִים שָׁנָה
 וְשֶׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנִים וּבָנוֹת : כֹּה
 וַיְהִי כִלְיָמִי מִתְוֹשֶׁלַח תִּשַׁע וְשָׁשִׁים שָׁנָה
 וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת : ס כֹּה וַיְהִי-
 לֶמֶךְ שְׁתַּיִם וְשָׁמֹנִים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה וַיֹּולֵד
 בֶּן : כֹּה וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ נֹחַ לְאָמְרוֹ הִנֵּה
 יִנְחַמְנֵנוּ מִכָּל-שָׁנֹנוּ וּמִכָּל-צָרוֹת יָדֵינוּ מִן-הָאָדָמָה
 אֲשֶׁר-אֲבָרָהּ יְהוָה : ל וַיְהִי-לֶמֶךְ אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ
 אֶת-נֹחַ חָמֵשׁ וְתִשַׁעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנִים וּבָנוֹת : לֹא וַיְהִי-כִלְיָמִי
 לֶמֶךְ שֶׁבַע וְשָׁבְעִים שָׁנָה וְשֶׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה
 וַיָּמָת : ס לֹב וַיְהִי-נֹחַ בְּדָחֶמֶשׁ מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיֹּולֵד נֹחַ אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יֶפֶת :

שביעי

כֹּה וַיְהִי חֲנוּךְ שִׁיתִּין וְחָמֵשׁ שָׁנִין וַאֲוֹלִיד
 ית-מתושלח : כב והליך חנוך בדחלתא
 דיי בתר דאוליד ית-מתושלח תלת מאה
 שנין ואוליד בנין ובנין : כג והיה כל יומי
 חנוך תלת מאה ושתין וחמש שנין : כד
 והליך חנוך בדחלתא דיי וליתיה ארי-
 לא-אמית יתיה יי : כה ותיא מתושלח
 מאה ותמנין ושבע שנין ואוליד ית-למך :
 כו ותיא מתושלח בתר דאולד ית-למך
 שבע-מאה ותמנין ותרתיין שנין ואוליד
 בנין ובנין : כז והיו כל יומי מתושלח תשע
 מאה ושייתין ותשע שנין ומית : כח ותיא
 למך מאה ותמנין ותרתיין שנין ואוליד
 בר : כט וקרא ית-שמויה נח למימור דין
 ינחמנינא מכו ובדנא ומלאות ידנא מן-אדממתא
 די לטייה יי : ל ותיא-למך בתר דאוליד
 ית-נח חמש-מאה ותשיין וחמש שנין
 ואוליד בנין ובנין : לא והיו כל יומי למך
 שבע-מאה ושבעיין ושבע שנין ומית : לב
 והיה-נח בר-חמש מאה שנין ואוליד נח
 ית-שם ית-חם וית-יפת : א והיה-בר-
 שריאו בני-אינישא למסגני על-אפי ארעא
 ובנתא איתילידו להון : ב וחוו בני-
 רבביא

האלהים

רשי

דיק סיה וקל (ס' אוקבל) כדעתו לזכר להרשיע למיכר ויכר הקדוש ברוך הוא ומילקו ומיתו קודם ומנוחו עיניה הכתוב בעייתו
 לכתוב וחינו בשולס לחלשות שנותיו : (כד) כי לקח אשתו : לפני זמנו כחו (יהוקאלבר) הני לוקח עשן את נחמד ענין :
 (בת) ויולד בן - שקמו ככה בעולם (בר') : (כט) זה נחמנו - ינחמנו את עצמן דינו עד שלא הלכה לא היה להם כלי
 קטריסה